

РОЛЬ ТАНЦІВ ГУЦУЛЬЩИНИ У СОЦІАЛЬНИХ ВЗАЄМОДІЯХ ТА ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті розглянуто роль традиційних танців Гуцульщини як важливого елементу соціальної взаємодії та засобу формування ідентичності. Проаналізовано колективний, комунікативний та стратифікаційний аспекти гуцульських танців, їхнє значення у зміцненні зв'язків усередині громади та у міжпоколінній передачі культурних традицій. Особливу увагу приділено символічному виміру танцювальних практик, що відображають світоглядні уявлення гуцулів, зокрема танцям «Аркан» та «Гуцулка». Наголошено на ролі гуцульських танців у збереженні локальної культурної самобутності та їхньому внеску у формування національної ідентичності українців. У контексті глобалізаційних процесів підкреслено значення збереження й популяризації гуцульських танцювальних традицій як складової нематеріальної культурної спадщини України.

Ключові слова: Гуцульщина, традиційні танці, аркан, гуцулка, соціальні взаємодії, культурна ідентичність, нематеріальна спадщина, етнографія, українська культура.

The article examines the role of traditional Hutsul dances as an essential element of social interaction and a means of shaping identity. The study analyzes the collective, communicative, and stratification aspects of Hutsul dances, as well as their importance in strengthening community bonds and transmitting cultural traditions across generations. Particular attention is paid to the symbolic dimension of dance practices that reflect the worldview of the Hutsuls, especially the dances Arkan and Hutsulka. The article emphasizes the role of Hutsul dances in preserving local cultural uniqueness and their contribution to the formation of Ukrainian national identity. In the context of globalization, the preservation and popularization of Hutsul dance traditions are highlighted as part of Ukraine's intangible cultural heritage.

Keywords: Hutsul region, traditional dances, Arkan, Hutsulka, social interaction, cultural identity, intangible heritage, ethnography, Ukrainian culture.

Постановка проблеми. Гуцульщина є одним із найбільш самобутніх етнографічних регіонів України, що зберіг унікальну культурну спадщину та автентичність традицій. Одним із ключових елементів культурного життя гуцулів є танцювальне мистецтво. Гуцульські танці не лише відображають світоглядні уявлення, спосіб життя та характер населення Карпат, а й

виконують соціально інтегративну функцію. Вони формувалися протягом століть як колективна практика, пов'язана із календарно-обрядовими святами, весільними діями та щоденними формами дозвілля. У сучасному світі вони трансформувалися, але продовжують залишатися важливим засобом формування локальної та національної ідентичності.

Аналіз наукових джерел. Особливості танців Гуцульщини вивчали Р. Гарасимчук, В.Авраменко, Б.Стасько, Н. Марусик. Історії танцювальної культури Гуцульщини досліджувала С. Курінна.

Дослідження ролі гуцульських танців у соціальних взаємодіях дозволяє глибше зрозуміти механізми збереження і передачі культурної спадщини, а також визначити їх значення у процесах культурної самоідентифікації.

Хореографічне мистецтво Гуцульщини розвивалося протягом багатьох століть. Елементи танцю відображають фізичні та моральні особливості гуцулів, їх найкращі риси характеру, побуту, історичного минулого, культури, вірувань, почуття прекрасного.

Г.Боримська в своєму дослідженні «Самоцвіти українського танцю» наголошує «Із стародавніх часів танок відображав життя, діяльність, почуття людини. Дослідники первісної культури неодноразово підкреслювали, що танок був невіддільний од пісні» [1, с 134]

Гуцульські танці традиційно відбувалися під час важливих суспільних подій – весіль, релігійних свят, вечорниць, сільських зібрань. Їх виконання було колективним актом, у якому брали участь різні вікові та соціальні групи. Участь у танці забезпечувала відчуття спільності та згуртованості, сприяла укріпленню горизонтальних зв'язків у громаді. Танці створювали простір для взаємодії між поколіннями, де молодь могла вчитися у старших, переймаючи досвід, традиції та культурні норми.

У танцях відображався певний соціальний порядок. Молоді хлопці прагнули показати силу, витривалість і спритність, що мало не лише естетичне, але й соціальне значення – це було символом їхньої здатності стати достойними членами громади. Жінки під час танців підкреслювали граційність, врівноваженість і гармонію, тим самим відтворюючи традиційні уявлення про жіночність. Старші учасники, спостерігаючи за танцем, контролювали дотримання традиційних норм і водночас утверджували свій авторитет у громаді.

Танці виступали важливим каналом невербального спілкування. Через рухи, ритм і жести передавалися емоції, почуття та соціальні повідомлення. Танцювальні дії ставали майданчиком для знайомств, залицяння та формування пар. Таким чином, танці виконували функцію соціального комунікатора, допомагаючи встановлювати нові зв'язки та зміцнювати

існуючі.

Танці як засіб формування ідентичності

Гуцульські танці відображають специфіку гірського середовища та ментальності його мешканців. Вони вирізняються складними ритмічними структурами, акцентами на силі, динаміці та імпровізації. Це підкреслює образ гуцула як сильного, незалежного й вільного. Виконання танців сприяє укріпленню почуття приналежності до своєї громади та підсилює гордість за власну культурну традицію.

У XX–XXI ст. гуцульські танці стали невід’ємною частиною української сценічної культури. Їх включають до репертуару професійних ансамблів, вони презентуються на фестивалях, конкурсах, міжнародних подіях як візитівка українського танцювального мистецтва. Таким чином, вони виконують роль символу національної культури, формуючи уявлення про українську самобутність у світі.

Традиційні танці є ефективним механізмом передачі культурних знань від старших до молодших поколінь. Танцювальна практика зберігає не лише рухи, але й цінності, норми поведінки, етичні та естетичні уявлення. Через танець відбувається спадкоємність традицій і підтримується колективна пам’ять громади.

Гуцульські танці мають глибокий символічний підтекст, що відображає світогляд та цінності громади.

- «Аркан» є одним із найвідоміших чоловічих танців, який символізує військове братство, мужність і готовність захищати громаду. Його виконання передбачає колективну взаємодію та чітку координацію, що підсилює почуття єдності.

- «Опришки» — чоловічий танець карпатських повстанців, що боролися за визволення поневоленого народу. У цьому танці виступає соліст (ведучий), який, на думку багатьох хореографів, символізує образ Олекси Довбуша.

- «Гуцулка» уособлює гармонію між чоловічим і жіночим началом, відтворює діалог між статями через рух і ритм. Цей танець також відображає елементи залицяння й побутових взаємин, що робить його соціально значущим.

Імпровізаційність танців є особливістю гуцульської культури. Вона дозволяє кожному танцівникові проявити свою індивідуальність, водночас залишаючись у межах колективних традиційних канонів.

Висновки. Гуцульські танці є унікальним культурним феноменом, що поєднує в собі естетичні, комунікативні та ідентифікаційні функції. Вони формують простір для соціальних взаємодій, укріплюють почуття спільності та забезпечують культурну тяглість поколінь. Танці Гуцульщини сприяють формуванню локальної ідентичності, підкреслюючи особливості гірського

середовища та характеру гуцулів, а також стають важливим елементом репрезентації української культури на міжнародній арені.

У сучасних умовах глобалізації роль гуцульських танців набуває особливого значення. Вони не лише зберігають традиційні форми культури, а й сприяють культурному діалогу, підтримують почуття національної гордості та укорінюють відчуття належності до українського етнокультурного простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боримська Г. Самоцвіти українського танцю. Київ : Мистецтво, 1974. 134
2. Гарасимчук, Р. Народні танці українців Карпат (Книга 1: Гуцульські танці). Інститут народознавства НАН України. 2008
3. Гошко Ю. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2005
4. Курінна, М. (). З історії танцювальної культури Гуцульщини: друга половина XX – початок XXI століття. Народна творчість та етнологія, 1, 2014. С. 117–122.

**Науковий керівник кандидатка педагогічних наук, доцентка
Терешенко Н.В.**